

Píše Michael Špirit

(E*forum, 16. 12. 2010)

Svámi dosavadními knihami rozvrátil **Zdeněk Vašíček** (nar. 1933) zdejší uzanci, jak přemýšlet a psát nejen o literatuře, ale vůbec jak se pohybovat v rozpravě o vědách, a to ne pouze humanitních. Do českého způsobu, jak věci popisovat, vnesl ironickou suverenitu, srozumitelnost, vtip a především perspektivu, že při rozvíjení myšlenky nebo při citaci není nutné pohlížet na zahraniční zdroj jako na zjevení, nýbrž jako na jednotku, která je stejně regulární částí širého celku, jako jí je třeba text domácího autora vydaný před x lety vlastním nákladem. Od Vašíčka v tom není žádné a priori, český diskurs nahlíží sám jako deficitní (nejen ve stejnojmenné studii z roku 1990), ale umí v něm pronikavě zahlédnout výjimky, které omezení tohoto diskursu přesahují (např. E. Tilsch, J. Lopatka, J. Tesař), jsa sám zjevně jednou z nich. Zábavnost a ironie je u Vašíčka v jeho nejlepších textech v nepochopitelném souladu s vědeckou náročností, opřenu o znalectví nejen standardních, ale také opomíjených nebo zapomenutých děl či kuriozit nejrůznějších umění a oborů. Studie jako *Místo pro kritiku!* (1993), *Literatura* (2000), *Slova a celek* (2001), *Příspěvek k teorii banality* (2002), *Ke vztahu tropů a filosofie* (2003) nebo *Conrad jako antropolog, Malinowski jako spisovatel* (2004) jsou navíc k datu napsání bibliograficky à jour, a díky svým pevným fundamentům ztěžují kritickou repliku, skýtající průzračné potěšení ze stylu a akribie. Po svém návratu z exilu v polovině devadesátých let vydal Vašíček čtyři knihy, v pěti svazcích. **Přijetí podmínek** (Torst 1996) přineslo šestadvacet studií a esejí psaných v osmdesátých letech pro exilová periodika a francouzské, anglické, německé a italské časopisy, od roku 1990 pak pro týdeníky a revue vycházející v Čechách; jednotlivé texty autor seřadil do oddílů zaměřených na „věci obecné“, politiku, literaturu, historii a archeologii. Názvem i skladbou navazující výbor **Podmínky volby** (Triáda 2003) s devatenácti pracemi z let 1997–2003 nekomponoval Vašíček dle oborů jako předchozí knihu, ale vynechanými řádky mezi názvy některých studií v závěrečném obsahu nechal vystoupit tématům, která ho zajímají, i způsobu strukturování celku, jež knihou vytváří. Mohli bychom to interpretovat jako pozornost k pojmenování, k jazyku, k obrazu, k filosofii, k metodě a k otázce, kdo je „já“. Kniha **Archeologie, historie, minulost** (Karolinum 2006) je autorským překladem a adaptací práce vydané ve francouzštině (1994), z níž Vašíček vydal česky závěrečnou část samostatně už před deseti lety pod titulem **Obrazy (minulosti). O bytí, poznání a podání minulého času** (Prostor 1996). Patnáct statí svazku **Minulost a současnost, paměť a dějiny** (CDK/Triáda 2008) vznikalo převážně v letech 1997–2005 a sjednocuje je téma historie a dějepisectví (tři z nich napsal autor ve spolupráci s Françoise Mayerovou). Nejnověji vydaná Vašíčkova kniha **Slavoj Český & spol. Mistrova divertimenta** (ed.

Viktor Šlajchrt, Plus 2010) se od předchozích liší tím, že ji ze svých převážně časopisecky publikovaných sedmapadesáti statí neuspořádal sám autor, nýbrž editor, že obsahuje, odpovídajíc podtitulu svazku, kratší (většinou 1-2 stránky) texty programově zábavného charakteru, vzniklé hlavně v letech 1999-2009 z aktuálních, převážně politických a společenských podnětů, a že nové otázky neklade svým obsahem, nýbrž svou prezentací, resp. pojetím základního bibliografického údaje: Slavoj Český, autorův pseudonym, jímž je signována většina článků publikovaných původně v měsíčníku Babylon, se knižním titulem posouvá na pozici tématu, jímž ale není. Předmětem otištěných textů, a to ani tří dalších, zveřejněných původně pod jiným pseudonymem, není autorova identita. Vlastnosti obou krytých mluvčích, jak je popisuje pořadatel svazku ve svém doslovu (s. 192), se neliší od vědomostních a „povahových“ rysů vypravěče textů publikovaných přímo pod Vašíčkovým jménem, a volba odlišné totožnosti se mi tedy jeví spíše jako projev jurodivého nápadu k obveselení společnosti kolem spontánně redigovaného Babylonu než cokoli jiného (podobné je to s významy slova „mistr“ z podtitulu knihy).

Neliší-li se články podepisované Vašíčkem od statí signovaných pseudonymem v rovině názorů, odlišují se syntaxí. Významová zkratka či elipsa je hlavním znakem Vašíčkova stylu, který vyvolává klamavý dojem lehkosti, jako v textech Má postmodernismus koule? (1994), Telina - do duše okno (1996), Metafysika dnes? (1998) nebo Co si počnem? Stračena nám chcípla (2001), balancujících bravurně na hraně erudice, „paradoxování“ a kriticizmu. Většina článků z knihy Slavoj Český & spol. je však zkratkou z předešlých zkratk, kde všech tří komponentů ubývá ve prospěch obnažení jejich techniky, a jejich téma vychází nakonec jako zaměnitelné, zbývá čirá elokvence. Dovedu si představit, jak se tím autor baví a jak se baví i tím, že to někoho baví, jak ukázaly též materiály publikované o minulém víkendu v denících mediální skupiny Mafra. Odmocněná břitkost je současně hladká, až laskavá, a aplaudují jí především ti, kdo ve skutečnosti ztělesňují předmět Vašíčkovy sarkastické kritiky. Editor Viktor Šlajchrt zachránil, resp. „udělal“ knihu tím, že Slavojovy články sdružil do jednoho ze sedmi oddílů, takže je na ně dobře vidět, lze je snadno přeskočit, jakož i hned vyhledat, z předchozích Vašíčkových knih přetiskl znovu některé, i výše jmenované texty, doplnil je krátkými recenzemi z Kritické Přílohy Revolver Revue a zahrnul též autorovy projevy nebo texty o výtvarném umění a architektuře. Škoda že na závěr bylo zařazeno explicitní interview z roku 2009; autentická povídka z dětského časopisu Srdíčko z roku 1939 o „malém Zdenečku Vašíčků“, otištěná jako příloha (s. 196-197) k editorovu doslovu, by jako vyvrcholení byla dokonalá.

www.ipsl.cz